
DE GENTSE BURGERLIJKE WACHT. 1814-1914

(Vervolg)

DE MUNICIPALE GARDE, OKT. 1830-SEP. 1831

Tijdens de buitengewone zitting van 2 oktober 1830 besloot de stadsraad dat, aangezien de omstandigheden, het raadzaam was een gewapend en betaald korps op te richten dat samen met de Temporaire Wacht de rust in de stad zou verzekeren en de gevangenis moest bewaken. De gebeurtenissen van eind september te Brussel hadden onze bestuurders doen nadenken. De temporaire wacht deed wel goed werk maar moest, als men ze nodig had, uit alle hoeken van de stad worden bijeengeroepen. Er was dus nood aan een goed getrainde, ingekwartierde eenheid die bij de minste onrust paraat stond om in te grijpen. (RV-2 okt)

Regering van Gend.

AENBELANGEND BERIGT.

KORPS VOLONTAIREN.

BURGEMEESTER EN SCHEPENEN,

Berigten dat den stedelyken Raed besloten heeft eene Municipale Garde in te rigten, welke zal gekaserneerd worden en de solde van het leger ontfangen. Alle militairen, welke zig in die Garde zouden willen enroleeren, kunnen zig daer toe aanbieden in de kazern *het Pesthuys*, by den heer Roupeinsky, kommandant van gemeld korps.

Gend, den 5 October 1850.

VAN CROMBRUGGHE.

Op bevel, den *Secretaris*, ROTTIER.

GEND, BY LOUIS DE BUSSCHER, STADS-DRUKKER, KOORN-MARKT, N° 13.

Afb. 1. SAG-M21.

Schepene Schoorman had de eer de garde op te richten. Hij zocht en vond een kommandant in de persoon van luitenant Roupcinsky. (1) De raadsheer trachtte zoveel mogelijk uniformen van de afgeschafte Schutterij te recupereren om er zijn municipalen mee in te kleden. (RV-5 okt)

Een bericht overal in de stad geafficheerd lokte de uit het Verenigd Nederlandse leger gedeserteerde militairen naar de stadswacht. *"Burgemeester en Schepenen berichten dat den Stedelyken Raed besloten heeft eene Municipale Garde in te rigten, welke zal gekazerneerd worden en de solde van het leger ontvangen. Alle militairen, welke zig in die Garde zouden willen enroleeren, kunnen zig daer toe aanbieden in de kazern het Pesthuys, by den heer Roupcinsky, kommandant van gemeld korps. Gend, den 5 oktober 1830."* (Afb. 1)

De eerste vrijwilligers waren gevangenen. De burgemeester had nl. de directeur van het Rasphuis, de stedelijke gevangenis, toelating gegeven alle militairen, die geen straf uitzaten voor misdrijf, vrij te laten op voorwaarde dienst te nemen bij de garde.

Het vlotte niet met de rekrutering van Roupcinsky berichtte: *"6 octobre. De gisteren geplaatste affiches hebben geen resultaat. Als de militairen die zich komen aanbieden horen dat de soldij gelijk is aan die van het leger, weigeren ze dienst te nemen. Ik sla voor de soldij te verhogen met 10 cent per dag"*. (SAG-M 21) Het college ging akkoord.

De opdracht scheen schepen Schoorman boven het hoofd te groeien want op 7 oktober verzocht de burgemeester de plaatskommandant, kolonel Van Den Sande, de aanwerving op zich te nemen. De kolonel liet er geen gras over groeien; op 7 en 8 oktober liet hij Emanuel Wyngaerd en Leonard Baptist Migeon, onderscheidelijk oud-sergeanten uit de 17e en 16e infanteriedivisie, benoemen tot onder-luitenant. (RV-7 en 8 okt) Op de vraag een geneesheer aan te stellen om de vrijwilligers te onderzoeken duidde het college, zonder betreffende te raadplegen, dokter De Nobele uit de Struifstraat aan. (SAG-M21)

Het spreekwoord zegt "zonder geld kan men niet koken" dus stemde de Raad in met een begin-budget van 2000 gulden om de eerste kosten te dekken. (RV-9 okt)

Aangezien de aanwerving niet het gewenste succes kende stelde de plaatskommandant voor de affiches ook in de randgemeenten uit te hangen. Het college volgde die raad op en liet zelfs een aanhangsel drukken, waarin de militairen verzocht werden zich te melden met wapen en uitrusting, die hen zouden vergoed worden. (SAG-M22)

Het korps dat ondertussen 97 man telde was grotendeels gekleed in uniformstukken uit de afgeschafte Schutterij. Om de "Holland-look" er enigszins af te halen waren de tenues aangepast door de Gentse kleermaker Lefrère.

Het hoeft niet gezegd dat de steeds in aantal stijgende eenheid zwaar drukte op de stadskas. De vooruitziende burgervader stelde op 9 oktober een commissie samen die zich naar Brussel moest begeven om er met bewindslid Joly, hoofd van het "comité de guerre" te onderhandelen met als doel de municipale garde door de voorlopige regering te laten overnemen. (SAG-M 21)

De commissie boekte resultaat zoals we verder zullen zien.

Van Den Sande meende dat Roupcinsky lang genoeg luitenant was geweest en liet hem door de burgemeester aanstellen in de graad van kapitein. (RV-10 okt)

Toen het legioen "Belgo-Parisienne" Gent binnenrukte, om er de Hollanders uit de citadel te jagen, werden ze in het Pesthuis ingekwartierd. (2) Om spanningen tussen de twee korpsen te vermijden moesten de municipalen verhuizen naar de kleine cavaleriekazerne iets verder in de Keyserstraete gelegen.

In een rapport van 12 oktober zien we dat de getalsterkte bij de stedelijke garde de honderd reeds overschreed. Meer en meer vrijwilligers kwamen het korps vervoegen zodat de plaatscommandant op 20 oktober voorsloeg een tweede compagnie te vormen. Terzelfder tijd stuurde hij een lijst met kandidaat-officieren:

- François Dufroy als luitenant.
- Adolphe Montigny en Charles Simoens als luitenant-kwartiermeester.
- Charles de la Croix, Felix Van Rossem (zoon van de Gentse gevangenisbestuurder), François Descamps en François du Froy als onderluitenant.

De stad leverde in de maand oktober 205 jassen, 205 shako's, 199 paar beenstukken, 80 politiemutsen en verschillende andere uitrustingsstukken aan de garde. (SAG-M21) Daaruit kunnen we besluiten dat de manschappen in gelijke tenue gekleed waren. Niets was minder waar voor de drie officieren die het korps hadden gesticht. Aangezien ze niet de nodige geldmiddelen hadden om zich zelf een uniform aan te schaffen en moeilijk hun troepen konden aanvoeren in burgerplunje, besloot de raad ze op kosten van de stad in te kleden. "Maitre-Tailleur Lacy" uit de Sint-Janstraat nr. 9, kreeg de opdracht kapitein Roupcinsky en de luitenanten Migeon en Wyngaerd van een uniform te voorzien. (RV-22 okt) Lacy wist niet wat hij zich op de hals had gehaald. Toen hij de rekening aan de stedelijke schatbewaarder aanbood scheen deze van niets te weten en stuurde de kleermaker naar de 3 officieren, die maar zelf voor de betaling moesten zorgen. Wyngaerd toonde zich bereid in maandelijkse stortingen zijn schuld te vereffenen. Roupcinsky verklaarde geen geld te hebben. Migeon ging zelfs zo ver te verklaren dat hij nooit iets had besteld en dat de stad hem de tenue had opgedrongen. Het duurde tot eind 1831 vooraleer Lacy, die alle mogelijke instanties aanschreef, aan zijn centen kwam. (Afb. 2) Ook de hoedemaker Gaubert die de shako's had vervaardigd moest zo lang wachten vooraleer hij volledig was vergoed.

Op 22 oktober stemde men nog maar eens 1000 gulden voor het onderhoud van de municipale wacht. (RV-22 okt) Eind oktober telde de eenheid reeds over de 200 man. *"...van de compagnie, die reeds talryk is, meent men, voor het behoud der openbare rust veel te mogen verwachten"*. (GvG-28 okt)

Ook einde oktober begon het Voorlopig Bewind, afdeling Oorlog, werk te

La rogence de la Ville de Gand Doit
 encore a G.L. Lacy m^r tailleur rue St Jean
 N 9 p^r Livercison avec officiers de la garde
 Municipale en date 25 8bre 1830

Savoir

le grand uniforme et pantalons	N 68 - 00
pour M ^r Copsteinthij	
galons ce que je payai a M ^r grosse	11 - 00
grand uniforme et pantalons	N 68 - 00
pour M ^r Migoen	
galons	11 - 00
La capotte d'oronomie	32 - 00
<hr/>	
	N 180 00

Gand 9 7bre 1830
 G.L. Lacy

Afb. 2. Rekening van kleermaker Lacy - 9 sept. 1831. SAG-M21.

maken van het oprichten der nieuwe legereenheden. Alle miliciens van de klassen die onder dienst waren bij het Verenigd-Nederlands leger, moesten zich aanbieden bij de recruteringscentrums om opgenomen te worden in de te vormen regimenten. De municipale garde was voor het merendeel samengesteld uit die miliciens die nu terug naar het leger moesten. Het Schepencollege zag hierin de gelegenheid de getalsterkte van het korps te verminderen. De plaatskommandant ging eerst niet akkoord en schreef de burgemeester een protestbrief: "Nu dat vele miliciens naar hun korpsen terug moeten wilt u de municipale wacht, opgericht voor de bewaking van de gevangenis en de bewaring van de openbare orde, verminderen, ik denk dat u ze integendeel moet vermeerderen. Alle mannen waren vrijwilligers, het zou onrechtvaardig zijn ze nu naar de legereenheden terug te sturen. Laat ze een contract afsluiten met de stad. Het korps dat voor zijn vorming veel zorg

heeft gevergd, dat nu goed ingericht, gekleed en uitgerust is, zal tot niets hervallen als de miliciens worden teruggestuurd. Ik heb vandaag generaal Duvivier gesproken, die van dezelfde mening is. Van Den Sande, officier superieur, chargé de l'organisation de la Garde Municipale, 31 octobre 1830". (SAG-M22)

Van Den Sande was of te optimistisch of niet op de hoogte van de laatste bevelen. De legerleiding liet niet los en eiste alle miliciens op. De brief van de brigade-generaal belast met de organisatie van het regiment van Gent (3) loog er niet om: *"5 novembre, De 70 miliciens uit de vroegere 17e Afdeling moeten onmiddellijk de kazerne N° 2 (St-Pieterskazerne)vervoegen. De uniformen die ze dragen zullen u teruggestuurd worden". (SAG-M22)* Het college antwoordde: *"6 novembre,... dit korps is door ons opgericht op een tijdstip dat er nog geen militaire macht bestond. Alle manschappen zijn vrijwilligers en doen reeds 6 weken (sic) goede dienst. We hebben de gouverneur geschreven en wachten op zijn antwoord vooraleer de mannen te sturen".*

Uit de hoofdstad meldden vrienden dat de onderhandelingen, door de stedelijke commissie op 9 oktober gevoerd, resultaten hadden geboekt. De nationale regering zou binnenkort de municipale garde overnemen. De stadsraad wenste natuurlijk zo snel mogelijk de kosten voor kledij en onderhoud van de eenheid terugbetaald te krijgen. Als drukkingsmiddel hield men nu zolang mogelijk de gevorderde miliciens in stadsdienst. Het werd touwtrekken tussen Stad en Staat:

18 nov: plaatskommandant aan stad: nu dat er reeds een grote militaire macht in Gent tegenwoordig is, zie ik niet in de miliciens nog langer te houden.

19 nov: stad aan gouverneur: We hebben het Voorlopig Bewind voorgeslagen de garde door de Staat te laten solderen en ze te belasten met de bewaking van het gevang. We wachten op antwoord.

20 nov: Het Voorlopig Bewind besluit de eenheid over te nemen en de stad de reeds gedane kosten te vergoeden. (4)

29 nov: Roupcinsky vraagt dringend 300 hemden en 150 paar schoenen voor zijn manschappen. De bijgevoegde staat toont dat de wacht reeds 300 man sterk is. (RV-30 nov) (Afb. 3)

29 nov: De gouverneur geeft bevel alle miliciens onmiddellijk te laten gaan.

10 dec: Stad aan gouverneur: U hebt ons 2000 gulden gegeven voor de oprichting van de garde. Tot nu toe belopen de kosten voor inrichting en soldij 8.683,98 gulden, we hopen de resterende som spoedig terug te krijgen.

10 dec: De Nationale regering besluit: Aangezien de stad Gent voorlopig belast is met het betalen van de soldij en het onderhoud van de "garde

Garde Municipale

Liste des habillemens de la Garde Municipale

	<i>bonnets</i>	<i>gilettes</i>	<i>vestes</i>	<i>chemises</i>	<i>chaussettes</i>	<i>chaussures</i>	<i>spécimens</i>	<i>gilettes</i>	<i>vestes</i>	<i>chemises</i>	<i>chaussettes</i>	<i>chaussures</i>
<i>Acquisition</i>	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300	300
<i>Destruction</i>	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
<i>Pertes</i>	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48	48
<i>Total</i>	265	265	265	265	265	265	265	265	265	265	265	265
<i>Pour Compensation</i>	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118
<i>et manque</i>	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118
<i>Total à reporter</i>	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118	118

Fait le 28 Novembre 1830
Le Commandant & la Garde Municipale
P. Courcier

Afb. 3. Kledijstaat 28 nov. 1830. SAG-M22.

municipale" stellen we een som van 6000 gulden ter beschikking van het schepencollege.

20 jan 1831: Gouverneur aan stad: Er bevinden zich nog steeds 70 miliciens van het 9e regiment in de garde. U wordt nogmaals verzocht ze onmiddellijk vrij te laten.

21 jan: Stad aan kommandant: Alle miliciens vrijlaten en naar het 9e regiment te Antwerpen sturen.

22 jan: Kommandant aan stad: Er bevinden zich geen miliciens meer in de garde.

28 jan: Gouverneur aan stad: Er bevinden zich nog steeds miliciens in de garde. De 20 die zich reeds op mijn bureel hebben aangeboden verklaarden dat ze niet mochten vertrekken.

30 jan: Kommandant aan stad: Ik kan er niet aan doen als de soldaten valse verklaringen afleggen. De manschappen hebben nog steeds geen kapotjas en krijgen maar dezelfde soldij als het leger meer, dus zijn er nu enkele die verklaren milicien te zijn. (SAG-M22)

Om een einde te stellen aan de discussie liet de gouverneur een nominatieve lijst met aanduiding van geboortedatum- en gemeente opmaken. De lijst toont ons dat er op 11 februari nog 15 onder-officieren, 15 korporaals, 2 tamboers en 119 soldaten, verdeeld over 2 compagnies, dienst deden in de municipale wacht. De lijst verraadt verder dat er zich nog steeds 25 miliciens in de rangen bevonden, die nu ook weggestuurd werden.

Het korps stond er dus begin 1831 niet rooskleurig voor. De soldij, vanaf 1 januari door het Departement van Oorlog uitbetaald, was met 10 cent verminderd. Alle miliciens waren naar hun respectievelijke regimenten vertrokken. De kledij bestond nog altijd uit de oude schutterij-uniformen die, aangezien de stad er zich niets meer van aantrok, niet meer werden vervangen of hersteld. Roupcinsky en Migeon, die hadden gevoeld dat er bij de stedelijke wacht niets meer te verdienen viel, waren naar het leger gemueterd. De eenheid kwam onder het bevel van luitenant Van Rossem en hield zich nog uitsluitend bezig met de bewaking van het Rasphuis.

Toen de dreiging uit Nederland midden 1831 toenam en de 1ste ban van de "garde civique" was gemobiliseerd, dacht het Departement van Oorlog ook aan de vroegere municipale garde. Een deel van de eenheid moest uitrukken om samen met het leger de grenzen te bewaken. Het Schepencollege richtte zich tot de plaatskommandant: *"25 juillet, We hebben vernomen dat de municipale wacht de stad gaat verlaten. We eisen hierbij de wapens, ledertuig en trommels terug die bij de oprichting van het korps geleend werden bij de burgerwacht"*. Het antwoord van de kolonel luidde: *"26 juillet, Als ik mij niet vergis zijn de door u teruggevorderde voorwerpen door de Staat overgenomen, die ze met de stadsregering heeft afgerekend. U weet dat de municipale garde sedert 20 november 1830 deel uitmaakt van het leger"*. Nog de-

zelfde dag reageerde de stad, kort maar bondig: "*Alleen de soldij, kledij en bevoorrading in voedsel zijn door de staat vereffend. Trommels, geweren, sabels en ledertuig zijn eigendom van de burgerwacht, dus van de stad*". (SAG-M22) Of Gent voor die uitrustingsvoorwerpen vergoed is geworden was niet terug te vinden.

Op 2 augustus vielen de Nederlanders ons land binnen. De municipalen vochten in de omgeving van Watervliet, samen met het 6e en 8ste regiment infanterie. Ze verdedigden zich dapper; de luitenanten Van Rossem en Descamps werden door het opperbevel gelukgewenst voor hun moed en inzet. (5) Na de tien-daagse veldtocht keerden onze dapperen terug in de stad waar ze op 26 september voor het laatst optraden als municipale gerde bij het bezoek van Leopold I aan Gent.

Generaal Niellon kreeg de opdracht een elite-korps, bestaande uit 4 compagnies op te richten. De oud-municipalen vormden de kern van de nieuwe eenheid die de naam "Partisans des Flandres" zou dragen. (6)

Met een kort bericht in de GvG van 23 september namen de Gentenaars afscheid van hun stedelijke wacht: "*De stedelyke wacht zal als vrywilligers-corps behouden worden. De wacht is ter bsechikking gesteld van kolonel Moyard, krygsbevelhebber van de provincie*".

GENTS VRIJWILLIGERSLEGIOEN VOOR ANTWERPEN. OKT.-NOV. 1830

Zoals overal in het land kwam ook in Antwerpen de bevolking in opstand tegen de Hollandse overheersing. Aangevoerd door oud-douanier François van der Herreweghe kaapten ze in de haven een boot geladen met wapens en munitie en vielen vervolgens de poort- en vestingswachten aan. Om een bloedbad te vermijden sloot generaal Chassee, bevelhebber van de citadel, een overeenkomst met de patriotten om alle soldaten in de versterking terug te trekken waar men ze met rust zou laten. Eenmaal alle Hollandse militairen uit de stad, verbraken de patriotten het pact. Dronken van overmoed eisten ze van de generaal dat hij de citadel, het arsenaal en alle oorlogsschepen in de haven onmiddellijk overgaf. Chassee, woedend over de woordbreuk, liet de stad meer dan 4 uur door zowel het geschut uit de bastions als door de zware kanonnen van de vloot, met roodgloeiende projectielen beschieten. Spoedig stonden ganse stadskwartieren in brand en vielen er verschillende slachtoffers. (7)

Bij het vernemen van de catastrofe die Antwerpen had getroffen ging er een golf van afschuw door het land. Duizenden burgers trokken gewapend naar de Scheldestad om er de Hollanders te verdrijven. Ook in Gent verzamelden er zich honderden vrijwilligers vóór het stadhuis en eisten wapens. "...giste-

Monsieur le Capitaine, après avoir donné
 aux deux une proposition favorable non loin
 du fort, n'ayant eue que son courage,
 d'élancer seul. N'espérant la main au
 milieu du fort, et voyant finir
 l'ennemi, (Patria). Mes amis, il est
 à nous, mais le mort et en un clin d'œil
 ils se rendent à l'appel de leur
 chef. Le Capitaine, aussitôt prit
 possession du fort, passa des sentinelles
 et fit planter sur les hauteurs le
 Drapeau tricolore en vue de l'ennemi.

Citoyens de Brabant leur a
 mérité ce juste titre de Souverain
 et la considération des Généraux
 et de tous Braves Belges

Part. de Van der Meer
 Le Colonel Commandant
 de la place
 P. P. P. P. P.

Rapport sur la prise
 du fort Ferdinand à
 Juvigny le 15 30.

Afb. 4. Laatste blz. uit het rapport over de inneming van fort Ferdinand. SAG.

ren en heden zyn er vrywillige met geschut uyt onze muren nae Antwerpen getrokken, waer van het getal op rond de 1000 mannen mag begroot worden, waer by zich vele buytenlieden en eenige deynsenaeeren vervoegd hebben. Heden zyn ze door een dertigtal vrywilligers van Ledeberg gevolgd geworden. Onder de officieren dier yverige burger-soldaten onderscheyd men den kolonel baron Ch. Coppens, den luytenant-kolonel van de Poele, de kapiteyns Groten, D. de Bast, Chalot en Wauters...". (GvG-31 okt)

Dat alle vrywilligers niet met vaderlandslievende gevoelens waren vervuld vertelde ons J.B. De Graet, toenmalige kommandant van de burgerwacht te paard, in een boekje waarin hij zijn belevenissen in de omwentelingsdagen beschreef. (8) Generaal Duvivier had de kommandant bevolen de vrywilligers door zijn ruiters te laten begeleiden tot buiten de Antwerpse poort. De vooruitziende De Graet liet daarna alle stadspoorten door zijn manschappen bewaken. Hij had goed gezien; men kon 47 zozegde patriotten aanhouden die de stad terug binnen wilden om er hun pas gekregen geweer te verkopen. De Antwerpse citadel werd niet ingenomen, maar toch behaalden de vrywilligers enkele overwinningen. De kapitein Van Santen uit Deinze haalde zelfs een huzarenstuk uit. *"Den kapiteyn Van Santen, over de 2de compagnie van het Gendsche legioen, het bevel voerende, heeft den 29 oktober onder het bereyk van het geschut van eenen kanonner-boot het fort Ferdinand, buyten Antwerpen gelegen, ingenomen". (GvG-11 nov)* Kolonel Coppens was zo onder de indruk van die moedige daad dat hij persoonlijk het Gentse Schepencollege op de hoogte bracht van de gebeurtenissen. (Afb. 4)

Volledigheidshalve laten we hierbij het *"Rapport de la prise du fort Ferdinand près d'anvers"* volgen. Kolonel Coppens sprak blijkbaar met een "chichelotsen" toen hij dit verslag dicteerde, als men kijkt naar "les chiens" ipv. les siens, "enthouchiasmés" ipv enthousiasmés en "cochidération" ipv considération. We hebben het relaas getrouw, zoals toentertijd geschreven, weergegeven.

"A leur vive et pressante sollicitation et pour rendre hommage à la valeur nous nous trouvonos forcés et nous nous faisons un devoir de signaler les faits et les noms des Braves sousnoms."

Le premier novembre le Capitaine Van Sanden Jan Lucas ancien officier pensionné de Deynze commandant 2ieme compagnie des Volontaires Gantois stationnés à Anvers de Garde à la porte rouge, le General Niellon, suivi du commandant de la place vient visiter son poste, lui annonca qu'au Fort Ferdinand, (Fort pour lors encore occupé par les Hollandais) il y aurait peut-être prise à faire, demanda au capitaine susdit s'il se sentait assez de courage pour cette entreprise, le capitain repondit franchement qu'oui. Le colonel demanda combien il amènerait d'hommes avec lui, six me suffisient reprit-il, demain matin à quatre heures je partirai en jurant sur son honneur qu'a huit heures du matin, à l'arme blanche et sans même tirer un seul coup

de fusil, le Fort serait en sa possession, et qu'aussitôt alors il lui aurait dressé rapport. Le Général partit. Le capitaine se rendit à sa garde, harangua analoguement à la circonstance les Gantois de son poste, demanda des hommes de bonne volonté, en leur mettant toutefois sous les yeux les dangers aux quels ils allaient s'exposer et les obstacles à enlever afin d'atteindre leurs souhaits. Animé par ses paroles pleins feu, enthousiasmés par pur amour pour la Patrie, les nommés Coonen sergent, Catille porte enseigne, Devits caporal et les volontaires Pieters, De Zager, Serry et Thery, tous Gantois se presenterent, mais avant de partir le capitaine leur enjoit de ne point tirer, menaca même de tirer sur le premier qui rétrograderait, et permit à sa suite d'en faire autant dans le cas ou lui même se serait réculé. L'on semet en marche, le Capitaine en tête. Il est à observer toutefois que les endroits qu'ils traversaient etaient inondés et en moins de trois quarts d'heures, ces Braves a travers de périls sans nombre, se trouvaient en face du Fort; L'on voyait les sentinelles postées sur les hauteurs et les vaisseaux de guerre ennemies flotant à l'entour. Alors le capitaine après avoir donné aux chiens une position favorable non loin de fort, n'écoutant que son courage, s'élanca seul l'épée à la main au milieu du Fort, et voyant fuir l'ennemi, s'écria: mes amis il est à nous, suivez moi, et en un clin d'oeil ils se rendirent à l'appel de leur chef. Le capitaine aussitôt prit position du Fort, posta ses sentinelles, et fit flotter sur les hauteurs le Drapeau tricolore en vu et en dépit de l'ennemi.

Ce trait de bravoure leur à mérité à juste titre les Louanges et la conchidération des Généraux et de tout brave Belge.

Certié veritable par le colonel commandant la legion. Ch. Coppens.

"Er wierd den 5 der zelve maend aen alle personen, deel makende van dit corps vrywillige, onder aenvoering van den baron Coppens, kennis gegeven, dat zy zich moesten veerdig houden tot den aftocht, en gisteren naermiddag hebben wy het genoegen gehad deze yverige vaderlanders binnen onze muren te zien wederkeeren, ten hoofde hebbende het muziek van het genootschap van St-Cecilia en de burgerwacht te voet en te peêrd, onder het geluyd der groote klok en den toeloop van eene menigte volks die hun tegemoet waren getreden, zoodanig dat deze daedzaak de beste antwoord is welke zy aen dit dagblad konden geven. Op den voorstel van den heer advokaet de Souter heeft het patriotisch genootschap dezer stad besloten de dappere van het legioen van Gend, die in moed en goed gedrag uytgeschenen hebben, te vereeren met medalien welke zy, indien de regering zulks toelaet, zullen mogen dragen en voor opschrift zullen hebben, langs de eene zyde "Het patriotisch genootschap van Gend aen het Gendsch Belgisch Legioen" en langs de andere zyde "Antwerpen 1830". (GvG-14 nov) (9)

DE GENTSE VRIJKORPSEN VAN 1830

Een vrijkorps was een bewapende eenheid, meestal samengesteld uit personen met eenzelfde overtuiging of politieke kleur, die volledig in eigen bewapening en onderhoud voorzag. De korpsen stelden zich ter beschikking van de gevestigde macht om het land of de stad te verdedigen. Aangezien de eenheden de overheid niets kostten was deze laatste graag bereid de leden ervan vrij te stellen van andere verplichtingen. Om dezelfde reden was het ook zeer moeilijk iets over het reilen en zeilen van de vrijschutters terug te vinden. Weinig of niets is tot ons gekomen. Toch voelen we ons verplicht, de enkele gegevens die we vonden te vermelden, daar de vrijkorpsen uiteindelijk ook burgerwachten waren.

Een eerste spoor vonden we in het raadsverslag van 23 oktober 1830 waarin een brief van generaal Duvivier, militair kommandant der beide Vlaanders, werd voorgelegd. De generaal had graag gezien dat de stad gunstig stond tegenover de vraag van vele inwoners om een compagnie vrijschutters op te richten onder het bevel van François Champon. De stad ging akkoord; Champon moest zich in verbinding stellen met de gouverneur en de kommandant van de burgerwacht om vrijstelling te bekomen voor de personen die zich in zijn eenheid wilden inlijven. (RV-23 okt)

Op 25 november vroeg burggraaf de Sousberghe een compagnie Jagers-vrijschutters te mogen oprichten, bestaande uit oud-onderofficieren van de schutterij. Hij kreeg de zegen van het schepencollege maar moest zich richten naar de bestaande regels (ons onbekend). (SAG-M25)

Er bestond een vrijkorps onder het bevel van Charles d'Hane de Steenhuyze (10) dat in de stad rondparadeerde in de kledij van de afgeschafte schutterij en zijn Oranje-gezindheid in het openbaar propageerde. Ook het korps onder Edouard Van den Berghe stak zijn sympathie voor het huis Nassau niet onder stoelen noch banken. We vonden ook nog een vermelding over een groep jagers-vrijschutters onder leiding van een zekere Limnander en een korps-tirailleurs onder ene Hamelinck.

Al deze vrijkorpsen met hun verschillende overtuigingen brachten de gemeenschap meer erger dan nut. Ze werden dan ook door een Besluit van het Voorlopig Bewind afgeschaft. *"Aengezien het onderscheyd tusschen de compagnien bekend onder de benaming Jagers, vry-corpsen en burgerwacht in de stad Gend tot een voorwerp van misnoeging en oneenigheyd dient, en dat het de openbare rust belangt die misnoeging en oneenigheyd te doen ophouden besluyt: De compagnie der jagers, vrycorpsen en alle andere, onder welke benaming zy ook mogten bestaen, zyn afgeschaft en zullen wederkeeren in de compagnien burgerwacht, waer uyt zy ontsproten zyn. De opperhoofden der gemelde corpsen zullen persoonlyk verantwoordelyk zyn over de overtreding aen het tegenwoordig besluyt. Bruxelles le 27 decembre*

1830. *Comte Felix de Merode, Charles Rogier, J. Van der Linden*". (GvG-1 Jan 31)

De pil kwam zwaar aan bij de vrijsschutters. Om de gemoederen te bedaren haastte het schepencollege zich een brief te sturen aan de afgezette bevelhebbers: *"Le 3 janvier, De grote diensten door uw korpsen aan de stad bewezen dragen onze dank weg. De moeilijke omstandigheden waarin we ons bevinden verplichten ons echter uw eenheden te ontbinden. We hopen dat uw officieren en manschappen dezelfde toegewijde diensten zullen vervullen in de burgerwacht"*. (SAG-M22)

Veel schutters weigerden aan het Besluit gehoor te geven. *"Men ziet nog leden van het Corps Franc in uniform in het Sint Jorishof. Als een van hun buiten kwam riep het volk: naer huys"*. (GvG-27 dec) Charles d'Hane deed al het mogelijke om zijn compagnie in stand te houden. Hij stuurde zijn manschappen volgend bericht: *"Le commandant de Volontaires Gantois vous prévient que le susdit Corps continuera à exister jusqu'à nouvelle disposition"*. (SAG-M22)

Het was maar na de staatsgreep van 2 februari 1831, waar een groep militairen onder kolonel Grégoire onze stad voor Willem van Oranje wilden veroveren, dat de vrijkorpsen voorgoed van het toneel verdwenen. (11) De opstandelingen hadden op de hulp van de vrijsschutters gerekend. *"Ondertussen hadden de kapiteins A.V.C. en T. van het vrijkorps, die zich in de omgeving van het gouvernementspaleis ophielden, bij het zien van de mislukking, zich gered"*. (12) *"Alors Mr Edouard Van den Berghe, chef du ci-devant corps franc qui se tenoit près du pont, accorut auprès de Bast lui sauta au cou et l'embrassa. Ils entrèrent ensemble aux cris du "Vive le prince d'Orange"*. (JdF-10 feb)

Toen de oranjegezinden zagen dat de "coup" mislukt was vluchtten de meesten, beducht voor de gevolgen, naar Frankrijk. *"Eergisteren heeft men huyszoeking gedaen by de heer van der Meulen, agent der bank alhier en by den heer van den Berghe, chef van het gewezen vry-corps, beyde heeren waren afwezig. By van der Meulen vond men 2 kanonnen"*. (GvG-10 feb)

Roger VAN AERDE
1986

NOTEN

1. Adolphe Roupcinsky, geboren te Brussel op 14 juli 1774. Trad op jonge leeftijd in het Franse leger. Sergeant in 1793, adjudant in 1812. Hij vocht in Italië, Polen, Oostenrijk en Rusland waar hij aan de Beresina gevangen genomen werd. Na de val van Napoleon nam hij dienst bij het Verenigd-Nederlandse leger in het 8ste Huzaren gelegerd te Gent. Nam ontslag als luitenant op 16 april 1830. Bij de eerste onlusten in september 1830 meldde hij

zich bij de stedelijke "garde à cheval". De stad stelde hem aan als kapitein van de municipale garde in oktober. Op 29 december 1830 muteerde hij als luitenant naar de 3e compagnie sédentaire. Later werd hij nog kapitein-adjutant van het plaatskommando te Gent waar hij pensioen nam op 6 december 1839. Hij stierf in onze stad op 21 februari 1859.

2. R. Van Aerde: De omwenteling van 1830 te Gent. Dagverhaal. In: G.T. 15 mei 1980.
3. De eerste regimenten voetvolk kregen de naam van de hoofdstad van het kanton. Reeds enkele weken later werden die namen afgeschaft en gaf men de eenheden een nummer. Het regiment van Gent werd het 9e regiment infanterie.
4. P.J. Bemelmans: Recueil Administratif, tome 3, p. 22. Arrêté portant création d'une garde pour les maisons de force à Gand, Vilvorde et St-Bernard, 20 novembre 1830.
5. L'émancipation van 30 augustus 1831.
6. L. Leconte: Les Partisans des Flandres ou de Jacqmin. In: Carnet de la fourragère, 5e serie, p. 435. -1937-
7. F. Van Kalken: Histoire du Royaume des Pays-Bas et la révolution Belge de 1830. -1910-
8. J.B. De Graet: Récit des troubles et des évènements qui ont eu lieu dans la ville de Gand à l'époque de la révolution de 1830. -1856-
9. Guioth: Histoire numismatique de la Belgique, tome I et II. -1851- We vonden in dit werk geen vermelding van deze decoratie. De regering zal de aanmaak hiervan hoogstwaarschijnlijk niet hebben goedgekeurd.
10. Niet te verwarren met zijn broeder Constant d'Hane de Steenhuyze, de latere kommandant van het 2e Jagers te Paard, opgericht in Gent.
11. R. Van Aerde: De Gentse pompiers redden de Belgische onafhankelijkheid. In: G.T. 15 maart 1981.
12. C. Rodenbach: Episodes de la révolution dans les Flandres.

NASCHRIFT

Dit was het laatste artikel van de onafgewerkte reeks die wij begonnen in "Ghendtsche Tydinghen" - 1993 - Nr. 4 - p. 182.

Zij werd afgebroken door het overlijden van Roger Van Aerde.

Moest er iemand zijn die zich geroepen voelt om zijn taak verder te zetten, dan zal hij in het Stadsarchief over een rijke documentatie kunnen beschikken en er kunnen op rekenen dat wij het resultaat van deze opzoeken zullen publiceren in "Gh. Tyd."

In de nagelaten papieren van Roger Van Aerde hebben wij een nog met potlood geschreven nota gevonden die duidelijk bedoeld was als inleiding op zijn volgend artikel.

Wij laten ze hier tot slot volgen:

"Begin B.W. Nr. VI 1848.

Achttien jaar na de september-omwenteling van 1830, had er zich een groep mistevredenen gevormd die gehoopt hadden op een meer democratisch beleid. Deze "malcontenten" vormden samen met de orangisten en aanhan-

gers van een republiek, de oppositie in het land.

De arbeiders, vooral uit het textielbedrijf leefden in grote armoede. Ook de boerenstand leed nood als gevolg van twee opeenvolgende jaren van mislukte graanoogst en een niet onder de knie te krijgen aardappelplaag.

Dit was, zeer in het kort, de toestand in ons land, toen er midden februari in Parijs een revolutie uitbrak. Onmiddellijk kwam er reactie in België in de vorm van rellen en manifestaties waarin "Leve de Republiek" gescandeerd werd. De oppositie wakkerde natuurlijk het vuur aan. Enkele malcontenten richtten in Frankrijk een "Belgisch Republikeinsch legioen" op dat de 25e maart België moest binnenvallen en de regering omverwerpen.

De ganze zaak die de geschiedenis zou ingaan onder de naam "Risquons-Tout", naar het dorp ten westen van Moeskroen waar het legioen de grens overstak, liep uit op een sisser. Een compagnie van het 5e linie en een handvol ruiters van het 2e Jagers te paard en een afdeling met twee kanonnen, samen een 200 man sterk, stopten het legioen en joegen het terug naar Frankrijk. De aanvallers telden 12 doden, de verdedigers één. "La paix ne tient plus qu'à un cheveu."

(Le miracle de 1848 - G.H. Dumont 1948)

Daardoor weer burgerwacht opgericht. (Wet van 1848)."
